Nr. 56. **Anulu XXX.**

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutórele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 31/19 Iuliu 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA

Transilvani'a.

Emisarii si emigrantii politici.

„Magyar Polgár" (Cetatiénulu maghiaru) din Clusiu se incerca a re'nfrunta pe „Gazet'a", „Romanulu" si „Albin'a" dintr'odata pentru cele scrise in privinti'a emisariloru, brodesce inse lucrulu asié, in catu se mustre greu pre moldavoromani pentru tractarea din partele a unoru emigranti maghiari cum si a polonilloru la Costangaglia in Iuliu 1863.

Argumentele lui M. P. in acésta materia sunt pe atatu de slabe, pre catu cestiunea insasi este importanta. Aceleasi indata la prim'a cercetare se prefacu in fumu si in cétia.

Prin tractatulu de Parisu dela 30 Martiu 1856 Principatele romanesci au ajunsu a fi unu pamentu n e u t r a l u. Prin conventiunea parisiana dela 1858 s'au regulatu referintiele loru catra in. Pórta, cum si intre sinesi. In acceasi conventione s'au prevediutu si casurile de revolutioni si rebeliuni interne, cum si de alte turburari, pe care déca gubernulu romanescu nu le-ar puté infrange si esterminá, ar' trebui se le estermine un'a din puterile vecine prin invasione ce ar' fi a se decreta de catra areopagulu europénu.

Din conventiunea parisiana mai multi articoli nascuti morti s'au delaturatu unii dupa altii in cursu de cei nóua ani trecuti, unulu inse a remasu neatinsu ca adica Principatele romanesci, Romani'a, niciodata se nu devina focularíulu de revolutioni, prin care s'ar puté turbura pacea si linistea staturiloru invecinate.

Retacemu impregiurarea recunoscuta de tóta Europ'a, cumca barbatii de statu si Austrieci provocandu-se atatu la dreptulu istoricu, catu si la puterea bratiéloru in an. 1854/5 au fostu prea determinati a incorpora Principatele romanesci cu monarchi'a, ca conventiunea din Parisu o au subscrisu numai siliti de impregiurari, precum au si scosu armat'a din acelease numai siliti de Europ'a; trecemu asemenea preste timpulu de mai multe luni, adica pana la resboiulu italianu din 1859, pre candu pana si paspórtele „Principatele unite" era respinse pe la frontariele austriace, — dar' apoi sciutu este, cumca barbatii de statu austro-ungaresci nici odata n'au voitu a recunósce Principatelorú dreptulu de a puté da ospitalitate si aparamentu e m i g r a n t i l o r u p o l i t i c i. Aduc'a si eminte M. P., ca regimulu austriacu a denegatu in 1849 acelu dreptu tocma si P o r t i i o t o m a n e, in catu erá p'aci se'i dechiare resboiu din caus'a refugistiloru, ceea ce s'ar fi si intemplatu, déca nu se intrepunea celelalte puteri europene si déca Pórt'a nu astupa gur'a austriaciloru cu cesulu generalului A. Ipsilanti si alu sociloru sei de arme din 1821. Totu din acésta causa incheiera celui din urma tractatu de cartelu dintre Austri'a si Romani'a s'a traganatu aprópe trei ani, pana ce in 1864/5 s'a intrepusu si senatulu imperialu, pentrucá se iè odata si acea cestiune unu capetu. M. P. déca ar' citi romanesce, ar' puté afla din foile dela Bucuresci, cá ce scandalu a produsu acelu cartelu in Romani'a tocma din caus'a emigrantiloru politici.

Cracovi'a inca a fostu republica neutrala si dóra M. P. scie ce a patitu ea totu din caus'a emigrantiloru politici, au fostu desfiintiata si incorporata cu Austri'a.

Elveti'a si Belgiu inca sunt state uri n e u t r a l e, unde refugiatii politici isi canta scaparea loru de glontiu si furci; cu tóte acestea cate neplaceri au avutu ele din acceasi causa candu cu unu vecinu candu cu altulu!

Pusetiunea R o m a n i e i este si in acésta privintia multu mai delicata decatu a oricaroru alte state neutrale. Cu tóte acestea marturisésca archivele diplomatice de un'a, contorile tesaurulu romanescu de alta parte, catu a sacrificatu gubernulu romanescu in favórea emigrantiloru maghiari mai alesu dela an. 1860 pana la 1863 si cum ei fusera scutiti de temnitiele si furcile austriace. Alecsandru Ioanu I. Cousa respinse orice pretensioni ale diplomatiei austriace privitóre la emigrantii maghiari pana in dilele, in care ei adusera in tiéra transporturi mari de arme si organisandu-se in cateva orasie ale Moldovei stá gat'a de a versa sange si a sparge prin secuime in Transilvani'a. Atunci si numai atunci Cuza le luá armele, in locu de acelea inse le dete bani de drumu, ii sparà de persecutiunile consulateloru si le inlesni trecerea loru mai departe.

Ce spune M. P. de Costangaglia? Ori ca elu ar fi voitu cá cea ce n'au facutu puterile europene pentru poloni, se faca Romani'a?!

Intrebamu pe M. P., ca déca astadi din bulgari si serbi emigra in Ungari'a de diosu spre a se arma in acele parti si a retrece apoi in contra turciloru, ministrii ce ar' face? Ar' sta cu manile 'n sinu? Inse dupa spiritulu celoru scrise de M. P. in acésta materia s'ar puté incheiá, ca lui ei este necasu, pentruce gubernulu romanescu n'a soferitu in an. 1859, 1861, 1862 si 1866 cá emigrantii maghiari se strabata incóce si se incinga unu resboiu civilu multu mai infricosiatu decatu fusese celu din 1848/9. Déca este asié, apoi M. P. da gubernului romanescu celu mai stralucitu testimoniu de veoinu bunu si umanu. Preste acésta M. P. nu o in stare de a cita nici unu casu, in care séu gubernulu romanescu, séu vreunu altu moldavoromanu se fia tradatu pe vreunu emigrantu maghiaru la austriaci. In tómn'a din an. 1862 Austri'a pusese unu pretiu de mai multe mii de galbini pe capulu cunoscutului generalu Türr, carele pe atunci se afla in Romani'a si anume la Focsiani, unde inse consulatele austriace l'au descoperitu. Türr traiesce, intrebati 'n voi insive, cum si cine l'a scapatu intr'o nópte rece din Noembre impreuna cu suma de siesedieci mii galbini ce aduse-se cu sine spre a inarma si rescula pre secui si cum l'a trecutu Dunarea pe la Giurgiu. Se'lu intrebati si apoi se'i publicati dechiaratiunea lui.

In catu pentru Berzenczey, ilu provocamu pe onórea lui, cá se spuna cum a fostu tractatu elu in Bucuresci, precum si cate neplaceri a-vuse gubernulu romanescu din caus'a lui; se mai marturiséca si nebuniile politice comise de elu si de socii sei in Bucuresci la 1855/6 pre candu austriacii era tari si mari pe acolo, cum ii calcà consiliariulu Zay din Sibiiu, cum scapà Berzenczey, cum inse dete ocasiunea cá Horváth, Várady etc. se sjunga in furci.

Se mai intrebe M. P. pe ministeriulu unguresc, cá ce mesuri ar' luá elu atunci, candu din repórtele prefectiloru, politianiloru si spioniloru sei ar' afla, ca in Ungari'a si in Transilvani'a mai multe mii de barbati teneri si sanetosi se primbla fara picu de ocupatiune curatu cá vagabundi si tienu pe la orasie adunari noptatece. Credu ca in asemenea casu indata ar' mai imprumuta dela Transilvani'a regimente de gendarmi si vreo mile de „Spitzl" de Vien'a. Uitate, ce larma, ce frémetu pentru unu capitanutiu romanescu anume Candianu, uitate ce mai sgomotu pentru adunarea catorva carturari insarcinati a elabora unu d i o t i o n a r i u e t i m o l o g i c u si a pune fundamentele la o a c a d e m i a s c i i n t i f i c a r o m a n é s c a. (?!)

F r i g y e s i (alias Suta), acelu desertoru militariu austriacu, cu alu carui nume mustra M. P. pe gubernulu romanescu pentruca l'a datu preste Dunare, a fostu unulu din agentii complotului maghiaro-polonescu, la carele ministeriulu numitu alu lui Cogalnicénu a fiá p l a n u l u d e i m p a r t i r e a R o m a n i e i intre „Statulu Polonici" si „Statulu Ungarici" asié, incatu Poloni'a se iè Moldov'a si Besarabi'a, éra Ungari'a se iè Valachi'a si gurile Dunarii. Acelu planu se pastréza in archivele statului. Óre ce ar' fi facutu in Austri'a cu asemenea conspiratoru? Partea lui ar' fi fostu furcile.

Emigrantii maghiari de o parte lucrá pentru desfiintiarea monarchiei austriace si infiintiarea confederatiunii danubiane, maghiari, slavi, romani toti impreuna, silinduse cu totodinsulu a castiga si pe gubernulu romanescu pentru scopulu acesta, éra de alt'a se invoiesca cu polonii in modulu celu mai perfidu pentru stergerea romanismului dintre natiunile si statorile europene si impartirea pamentului loru intre sine. Gubernulu romanescu nu spendiurà nici pe acelu conspiratoru criminalu Frigyesi nici pe ceilalti complici si sei, ci dupa o tractare prea omenósa de trei septemani decurse cu cercetarea si detere bani de drumu cá si polonilloru dela Costangaglia si ilu trecura preste Dunare. Dn. K. Papp Miklos redactorulu lui M. P. le scie tóte acestea si altele mai multe, inse nu voiesce a le spune.

„Romanulu" s disu in primavér'a trecuta, ca la ei absulu este in sieru. Noi sustienemu ca atmosfer'a nóstra inca si astadi este ingreoata de despotismu.

Unu gubernu care se simte tare si care este in adeveru liberalu, s'ar fi feritu fórte a face atata sfara 'n tiéra din caus'a unui omu de conditiunea lui Candianu. De altmintrea crédiu M. P., ca mesur'a luata asupra acelui moldavoromanu este de unu mare folosu pentru natiunea romanésca, in catu acelu functionariu care aresta pe C. ar' meritá adrese de multiamita. — G. B.

Brasiovu 29 Iuliu. Tocma primimu scire autentica, cumca cu arestarea dlui negutiatoriu Nic. Steriu din partea politiei din Turd'a a facutu marit'a politia unu fiasco din cele mai grandióse. E destulu a sci, ca d. Steriu fusese in 1848 oficeru la honvedi, cá se cademu in umore, dar' apoi intalnindulu in prinsóre unu cameradu din timpurile acelea, acela 'si facù cruce, ca vede pe fostulu honved, si inca oficiru, prinsu cá emisariu romanu! Asié vinovatii cu prinsórea incepura a taiá la complimente si a se rugá de ertare, pentru ca l'a batutu la politia. Éta ca s'a facutu unu fiasco, cá multe de tóte! si cu incercarile de a cautá nodu in papura vrendu a denegri pe romanu oá cum densulu ar' fi proditoriu de patria, vétr'a strabuniloru sei, inse ad bene notandum s'a facutu spre onórea nóstra victoriósa, spre marimea si inaltiarea stimei de patriotu a romanului. Opiniunea publica din Europ'a se póte edificá. —

„Magyar Polgár" inca o pune de mamaliga, ca-ce in Nr. celu mai prospetu din 28 Iuliu ad. 37 — se demintiesce singuru, ca banii cei 1500 ruble aflati la Candiano mai eri adi s'au prefacutu in 0, ad. scirea n'a fostu decatu luata din ventu. Dar' scrisorile cele multe cu bani rusesci?!?

Diurnalulu „P e r s e v e r a n t i'a" din Bucuresci, organulu dlui Candiano, dupace publicá o corespondintia din Zlatn'a despre arestarea redactorelui ei, spre a trage atentiunea guvernului respectivu vorbesce asié:

„Corespondinti'a ce publicaramu si care ne insciintiéza, ca politi'a orasiului Zlatn'a a pusu man'a si a arestatu pe d. A Candiano, primulu redactoru alu acestei foi, vorbesce indestulu prin sine insasi pentrucá se mai avemu trebuintia a face multe comentarii asupra'i. Vomu dice numai, ca déca autoritatea din Zlatn'a a lucratu in acésta impregiurare supt impresiunea ordine-

loru superiore primite dela guvernulu din Pest'a, fapt'ulu puneriі supt'u aresto a dlui Candiano ia o mai mare importantia din punctulu de vedere politicu si nationalu. Domni'a Sa a plecatu si calatorea peste munti in virtutea unui pasporto romanu si astfeliu, violent'a si injust'a procedere a maghiariloru este o insulta directa ce se arunca cu unu cinismu revoltatoriu demnitatii nóstre nationale. In acestu casu, guvernulu romanu in genere si d. ministru alu afaceriloru straine in parte, nu voru intardiá, suntemu siguri, a intrá in urgente si energice comunicationi cu cabinetulu unguru, pentru imediat'a punere in libertate a dlui Candiano. Déca inse politi'a Zlatnei va fi incrutatu din propria ei initiativa, apoi este fara indoiéla de datori'a puteriі centrale din Pest'a, déca nu voiesce a lasá se se créda contrariulu, se intervina pentru a repará cu grabire o gresiéla ce póte se aiba resultate anevoie de prevediutu." —

„Romanulu" din 15 Iuliu vorbindu despre ambele aceste arestari, cá diurnalu spr'ópe de opiniunile regimului, inca trage luarea aminte a regimului nostru asupra estorturiloru de apucatori in cuvintele urmatóre:

„Ne facemu detori'a se mai stragemu atentiunea guvernului austriacu asupra procederiloru maghiariloru. Ne facemu datori'a se'lu mai rogamu cu dinadinsulu a cercetá bine spre a se asecurá, ca din tóte natiunile cari compunu imperiulu, romanii singuri, de si totudeauna cei mai loviti, au dovedit'o prin fapte, ca nu voru se aduca nici unu reu imperiului, ca nu ceru de catu dreptatea si respectulu drepturiloru celoru mai naturale si mai sacre. Guvernulu austriacu n'a voitu nici odata se tie sém'a de purtarea romaniloru; din contra, cu catu i-a vediutu mai buni, mai indelungu rabdatori, cu atatu i-a nesocotitu si i-a lovitu mai tare, sia mersu inca pen'a la domni'a absoluta asupra imperiului cu felurite rele si pericle. Se bage dar' bine de séma guvernulu austriacu, ca prin asemene procedari ostenesce ori ce rabdare, ba inca provóca desperarea; se bage bine de séma ca prin procederile sale face o propaganda pernitióса, ca adica, guvernulu imperiale sacalta pe cei cari iu lovescu si lovesce pe cei cari au suferitu fórte si timpu indelungatu, pentru ca au credintia in inteligenti'a si in dreptatea guvernului imperiale; se bage bine de séma a nu lasá pe maghiari se persecute pe romani supt'u preteste de Daco-Romani'a, ca-ci, prin asemene loviri, erá se dicemu propagande, avendu inca a luptá in realitate cu propagandele panslaviste, potu provocá si ideii si lopte ale caror'a capetu nimeni nu'lu póte prevedé." —

Cá reflexiune la aceste reflexiuni si la faptele de susu am recomandá diurnaleloru maghiare brosiur'a intitulata: „Magyarok és Románok feladata a keleti kérdésben", esita in Pest'a din crerii unui maghiaru, care vede mai departe de lungulu nasului, si acésta din motivu, fiindca pana acum nu o vedemu figurandu si cerculandu prin diurnalele maghiare — póte ca neci unulu nu e de acéea opiniune decatu autorulu ei? — Asié se fia óre?! —

Orlatu 14 Iuliu 1867.

Acést'a comuna cu atu romana, ce posiede in abundantia merite pentru augustulu tronu si spararea patriei in decursulu unui secolu si mai bine — maréti'a pentru insemnatatea sa istorica din campulu lui Marte*) avù una festivitate solemna si pompósa in 10 si 11 l. c. n. participandu bucuri'a produsa cu ocasiunea examenului dela scól'a sa normale.

In 10 l. c. sub presidiulu d. protopopu Ioanu V. Rusu cá inspectoru districtuale de scóle, se tienù examenulu semestrale la scól'a normala romana greco catolica de aici insinte de amédi cu elevii classei III si IV, dupa am. cu cei din cl. I si II.

Lostrulu acestui esamenu se vedea in preciscle respunsuri din obiectele pertractate, din partea elevilor, si din bucuri'a cea afectionata a spectatoriloru de diverse clase si natiunalitati.

A dóu'a di in serbatórea ss. apostoli Petru si Pavelu in ordine decenta cu tenerimea merseramu la biserica, la: „Pre tene te laudamu" care se tienù sub pontificarea d. protopopu, care ne nutri spiritele cu o cuventare, ce ne a patrunsu inimile, indemnandune si la zelu infiacratu pentru cultura, scóla si totu ce ne face de lipsa pentru inaltiarea stimei, insufland une, animа si recomandandune taria de caracteru in tru tóte pentru dulcea nóstra natiune si patria.

In fine anuncià, rogandu parentiesce pe parentii prunciloru, si pre toti bine simtitorii a nu'si pregetá la $\frac{1}{2}$ 12 óre a se infaciosiá la corón'a — la actulu celu mai solenelu alu esarón'a — la actulu celu mai solenelu alu esamenului publicu cá se se informeze pe deplinu despre progresulu scólei si salutariulu lui efepto.

Sub Liturgia cornlu armoniecu compusu din elevi inaltiá spiritele sub intrega cultulu divinu cu rediarea pietatii.

Intrandu in insusi meritulu, anim'a — festivitatei, se parea ca gratiele ddiesci 'si revérsa sarisulu esaltatoriu pre faciele multimei de ambe sesele, ne lipsindu in numeru mare, inteligentia locale si de in giuru.

Procesulu finalu solemnelu la scóla sub parentiésca presiedere a Rad. d. prota 'si face inceputulu cu: Imperate ceresce, dupa care urmà esaminarea elevilorn si elevelorn celoru mai buni din tóte 4 clasele, din obiectele celea mai interesante. — Respunsurile libere ale invetiaceiloru in modu catu se póte de practicu storsera suspine din anim'a asistentiloru, cu deosebire unele liniamente din istori'a trecutului in combinatiune cu presentele.

Nu lipsi cantulu armoniecu bisericescu, la care se adausera declamatiunile in limb'a materna si germana, prosa si poesie. — Tactulu celu finu alu antaniului invetiacelu din classea IV prin declamatiunea: Cuventarea d. canoniecu T. Ciparin tienuta cu ocasiunea inaugurarici associationei trans. etc. etc., facù sensatiunea cea mai placuta.

Cestiunea de nationalitate si limba, medilócele rarei cuventari, ne legà sufletulu cu lantiuri nedesiegavere de creditatea strabuna tesaurulu nationalu, limb'a ce o triumfatu prin state seculi barbare cu viéti'a pana la noi.

Ne obligaramu tacite cu votu insintes lui Ddieu si a natiunei la cuventele: „de 17 ori cate 17 seculi de voru trece, totu romani vomu remané, de s'ar duce si cu mille instrainduse etc." traiésca limb'a romanésca!

Conformu programului se trece la melodiile nationali. Echo astor'a repune publiculu din stadiulu scriosatiei precedente in alu esaltationei, din celu pamentescu, in celu angerescu. — Se accentuà cu tactu si versu dulce in memoria marelui strabunu Stefanu: Ruinit'a cemoria strabunu Stefanu: Ruinit'a cemoria tatiua etc., ér' intre altele mai multe piese nationali, pentru sanatatea si scumpa viétia a iubitului nostru parente sufletescu si nationalu Alecs. St. Siulutiu: Dómne man'a ta e inalta etc., si resunetulu: Destéptate etc.

Dupa decursulu astoru invistioni maretia in d. prota din pusetiune cá stare cuventalu in d. prota din pusetiune cá stare cuventalu in scólà, ér' pre cesse parenti sesi dá pruncii la scóla, ér' pre cesse parenti sesi dá pruncii la scóla, ér' pre cesse parenti sesi dá pruncii la scóla

duse numai cei bolnavi, schilavi, veduve si orfani. — Inse déca va fi adeverata scirea respandita mai de una di, comca Klapka s'o dusu in Belgi'a spre a arvuni acole, pe contulu celoru 100.000 galbeni si alu reuniunilorn de honvedi, vreo 200,000 pusci cu acu, apoi demintirea de susu se póte privi cá unu ce temporisatoriu, pana candu se va vedé succesulu aliantieloru. Observamu aici, ca unu corespondentu vienesu in „Schlesische Ztg.“ scrie, ca cu tóta aplecarea si incordarea c. Beust o aliantia austro-francesa in contra Prusiei e imposibila, pentrucá intr'unu casu cá acel'a toti nemtii s'ar scolá cá unulu si nemtii din Austri'a inca nu si-ar' intiná numele a se opune fratiloru loru; ér' din cecalalte parte maghiarismulu s'ar arunecá asupra Austriei si atunci cá fructu alu dualismului Austri'a ar' veni in periculu a nu mai ajunge momentulu, in care se'si faca reformele cele liberali, pentru care e chiamata acésta sesiune a senatului. Asta scire lusta cá unu episodu la depesi'a br. Werther ar' avé ceva intielesu, ci atunci si caus'a honvediloru 'si revindeca importanti'a sa. —

— Moricz Perczel, generalulu honvediloru dela 1848, fù primitu longa Comaromiu, la sosirea lui din essiliu de 18 ani din partea reuniunii de honvedi din Comaromiu cu unu eclatu straordinariu. Mii de maghiari se aflara in curtea trenului si Perczel se adresà catra adunare cu cuvinte pline de insemnatate politica. Ce dicu alta cuvintele: „Unu poporu statu de entusiasmatu facia cu sosirea mea are unu mare viitoriu, pentruca in mine onorèza elu ide'a pentru care ne luptamu. — Eu am aperatu standartulu, suptu care ne-am luptatu, feritu de orce pata in dilele de lupte si l'am tienutu si sub decursulu exiliului meu curatu de orce pata. Acum suptu acestu standartu putemu se luptamu o lupta de idei pentru tene., o santa patria! Totusi se ne incredemu nurnai in noi insine, patrioiloru, ca ci increderea in noi insine ne da cea mai mare putere in luptele nóstre. — Poporulu estasatu de acestе cuvinte deshamà cai si trase pe gen. honvediloru in triumfu pana la podulu Comaromiului. Deputatiuni, pana si ale oficialiloru, 'lu binecuventara si la deputatiunea reuniunii de honvedi respunse Perczel, ca trecundu prin Vien'a nu i-a cerutu nimeni reversu, precum scriea foile, ca se cere, dar' elu si candu i s'ar fi cerutu nu l'ar fi datu, „ca nu se considera cá unu pecatosu pocaitu.“ Elu nu va primi neci o ertare, ca n'a preatuitu. „Natiunea acea, care nu are armat'a sa propria, acea nu e natiune“, cuvintele lui Perczel, „celu puciuu nu e natiune de sine statatória.“ — In Bud'a s'a alesu c. I. Andrássy de presiedinte alu reuniunii honvediloru cu aclamatiune. — Se lasamu dar' pe honvedi cu stata. —

Comitatulu Hevesiului a tramisu o adresa la min. ung., in care dechiara ministeriului, ca primesce deslusirile emisului ministeriului in caus'a autonomiei comitatelor; in sperantia, ca ministeriulu va respectá autonomi'a comitatelorn. Comitatulu Sobolciului inca a decisu, cá ordinatiunile ministeriali se la supuna mai antaiu cercetarii unei comisiuni comitatense si numai dupa acesa se le esecuteze. —

In caus'a emigrarii secuiloru, ne vomu aduce aminte, ca deputatii din Secuime in 1866 se conavatoire in Pest'a cum se se puna stavila emigratiunii secuiesci. Atunci se otarise a se adunà contribuiri longa fundatiunea, ce o facuse Kralovansky spre asemenea scopu. C. Emericu Mikó primindu ministeriulu de comunicatiune si depuse indetorirea cu care fù insarcinatu de a ingrigi de caus'a acést'a. In 26 Iuniu dar' aceiasi deputati decisera a aduce in viétia o reuniune ordinaria latita si normata prin statute, care se ferésca pe secui de orce decadintia. C. Mikó, Moise Bsrde si Geczó fura provocati se faca statutele si redeschidien dose diet'a se incépa cu definitiv'a reorganisare a reuniunii.

Dar' deputatii de romanu, cari fura in Pest'a, óre cum s'au ingrigitu pentru de a feri pe natiunalii loru de vreo decadintia?! Pre cine au alesu de presiedinte, cá se formeze astfelin de statute?! Cum fù c. Mikó?

Apropos! Óre are de cugetu diet'a Ungariei a se apucá de reforme liberale, cum facu nemtii din Vien'a, cari se ocupa in presentu cu desbaterea legii despre dreptulu de reuniune si adunari? Ni se scriea in dilele trecute atatu din Ungari'a ostu si din Transilvani'a din mai multe locuri, ca cu tóta liberalitatea intruniriloru exercitate de maghiari or' unde si or' in ce obiectu, pentru romani se mesura acésta favóre numai pe terenulu si in obiectele bisericesci, si si nicia numai cu campan'a de auru, si ca in modulu acest'a e preste tóta putinti'a de a sperá vreo insintare.

Noi nu incuviintiamu acésta vorba; intr'unu statu in care s'a primitu odata de basa principiulu egalitatii nu póte fi vorb'a de asemenea oprire, si déca suntemu témedi, déca se afla in sinulu nostru poltroni, cari se retragu de tóta amenintisrea de cuciaru della intreprinderi pentru insaintarea si cultur'a nationala, atunci se ne condamnamu pe noi insine, dar' totuodata se ne si spalamu pecatulu acest'a. Intre marginile legii se nu fia o intreprindere folositóre, la care se nu ne animu si noi puterile, pentrucá se ne castigamu mai multa incredere in puterile nóstre din succesulu, care 'lu vomu vedé. Rusticus exspectat dum defluat amnis. (Numai prostelu astépta pana va decurge ap'a, cá se póta trece.)

Eca junimea gimnasiului Beiosianu cu so cietatea si literaria face minuni cu reabilitarea simtiului de progresu nationalu. In 28 Iuliu éra tiene o siedintia literaria, pe care in loculu de a se uimi o vomu incepe cu „Astadi se ne bucuramu“! intonatu de chorulu vocalu alu studentiloru, cari voru intoná si cantulu de venatoriu; credu, ca pe acest'a: Som venatoriu, copilu de munte; ostasiu de frunte invingatoriu, tiér'a mea scumpa voi apera!“. Apoi „catra renegati“; „Sioldanu Vitézulu“; „apele catra indiferenti“; „Mucin Scaevola“, poesia de Vas. Potocsin, studente de cl. a VII-a de asupra caror'a tener'a Dra Maria Draganu intre lucóre de focu artificiosu va tiené o cununa intonandu o strofa din elegi'a: „Dormiti in pace umbre!“; si „adio; la revedere!“

Asemenea ne imbucura inoordarile societatii de lectura din Oradea mare, care cu incetéza a se ocupá de asemeni productiuni calificate de a inaltiá entusiasmulu pentru cultur'a nationala. Gratia conducatoriului Dlui prof. Papfi — ad. fiiu de popa — pentruca in adeveru, ca Thiers a avutu tóta dreptatea, ca fara de entusiasmu si entusiasmare nu se póte nemica produce, ce se se póta numi mare si gloriosu.

Asta e problem'a junimii romane, ér' nu incercarile de descompunere, cari ni-au ranitu sufletele, candu si pe unde s'au ivitu; — si inca in momentele aceles, care ne ceru imperativ'a conlucrare cu micu cu mare spre a ne luptá cu intunerecu'lu si cu umbr'a mortii prin o lupta morala spirituala, ale carei tunuri sunt de calibrulu celu mai espumatoriu. —

Problem'a maghiriloru si a romaniloru in cestiunea orientale.

(Capetu.)

Dupa acestea autorulu vine la alu doilea periculu: la germanismu. Spune, ca intr'adeveru nemtiulu prin cultur'a sa e chiamatu a deprinde mare influintia asupra unguriloru si a romaniloru, dara, cine cunósce caracterulu nemtiului, trebue se scie si ace'a ca elu nu se indestulesce cu estinderea culturei sale, ci unde sio estinde acést'a, totodata cerca, numai se pota, se si estinda si poterea. Maturiesce, ca daca ar' trebui se alega, mai bucurosu si ar' supune grumadii jugului rusescu de catu protectoratului nemtiescu; apoi resume astfelin:

„Cu unu cuventu natiunea mahiara si romana nu potu asteptá nici dela nemtiu nice dela rusu, de catu persecutiuni si atentate contra libertatii si a nationalitatii loru, pentru a caroru incungiurare, trebue se lucramu din tóte poterile intrunacolo, ca in tóte impregiurarile se le tienemu departe de la noi, ce nu potemu ajunge altumintrea, decatu daca cu trupu cu sufletu vomu tiené la olalta.

Aliantí'a nóstra, care ar' fi celu mare triumfu alu civilisatiunei, alu epocei, n'ar' remané fara sprigiru, in catu, si daca vomu abstrage dela interesarea slaviloru de amediadi, desvoltata mai susu, totu soiulu latinu ar' sprigini cu garantí'a sa poterea nóstra inradecinata in aliantí'a nóstra.

„Napoleonu III. intons in temporile din orma, de repetite ori, necessitatea marimei Austriei, dar' despre pusetiunesi teritoriale deocum n'a vorbitu nimica. Acést'a nu trebue s'o trecemu cu vederea; pentruca Napoleonu a numitu acelu conceptu, care i o plutitu innsintea spiretului seu, dupa ce Austria in interesulu ecuilibriului Europei si implinesce detori'a cum si o implinesce; — cu tóte acestea dechiaratinea imperatului francesiloru póte servi de mangaiare si impintenare mai alesu pentru acele natiuni, cari dupa soiulu si situationea loru geografica sunt chiemate a forma acelu statu care se susuna acelu ecuilibriu.

„Intrebu acum asié dara, ca pentru formarea unui atare statu intermediatoru, a carui chiamare ar' fi se tiena in siacu pre rusi si pre nemti, cari natiuni ar' fi mai apte, de catu maghiarii si romanii, cari nu su ruditi nici cu némtiulu si cari si inprivintia situatiunei loru geografice sunt mai bine asiediati?

Ca, deocamdata, din motive usioru de intielesu, inca nu ne sta in potere a mediuloci acesta aliantia faricita a acestoru done natiuni, o scimu; — inse credu ca si pana atunci, pana candu s'ar' poté discutá pre facia, detoriti'a fie carui adeveretu patriotu ungaru si romanu este a lucra introsolo, ca intre aceste done natiuni se se formeze una relatiune amicabile, ca chiamarea impromutata se li se prefaca in convingere, ca venindu in chiaru cu sine in privinti'a venitoriului loru, in momentulu pericului punendu umeru la umeru se póta primi cu arma fnigeratoria in mana pre inimicii contrari libertatii lorn.

„Voru intreba on. cetitorii mei, ca in ce modu s'ar' poté infiintia o atare aliantia pre candu acést'a pretinde precedintie, cari pre cale pacinica nu se potu ajunge?

Inainte de a respunde la acésta intrebare, autoriulu intreba, ca relationile de facia ale Europei potuse numi pace? si respunde ca acést'a nu e pace, ci e lupt'a cea mai periculósa, pentru ca e secreta, care se entempla totu pre conta libertatii si a civilisatiunei. Apoi intreba mai departe astfelin: cine ar' fi cugetatu, ca se afla si intre noi maghiarii de aceia, cari sub masc'a libertatii si a patriotismului staruiescu dupa unu scopu, care pune in prospectu pentru ungurii sortea nefericitei natiuni polone; cari voiescu a aduce Ungaria sub domnirea unui Romanow, cantandusi salvarea in protecsionea rusesca!! Acesti ómeni asié se sfatosiescu innaintea acelora pre cari voiescu a-i casciga pre sam'a loru: desemnatulu principe rusescu, indata ce siva pune petiorulu pre tronulu ungurescu va deveni cu trupu cu sufletu din crésetu pana 'n talpi unguru, si va aflá a fi in interesulu seu daca noi ungurii prin terorisare vomu tiené in corda pre celelalte natiunalitati de sub coron'a lui Stefanu.“

„Acést'a n'are lipsa de nici unu comentariu; pentru ca natiunea, care numai pre calea protectiunei si prin terorisarea altoru nationalitati cugeta ca si va ajunge independinti'a a plecatu spre perire.

Apoi inchiae:

„Pentru ca spre scopulu aretatu mai inainte se se póta infiintia o aliantí intre maghiari si romani, inainte de tóte e necessariu, cá se véda lips'a acestei aliantie, ca judecandu impregiurarile fara de nici o preocupare se incete cu frecarile nationali escitate de eleminte straine; si recunoscandu catu de tare suntu avisati la sprigiuire unulu altuia, se staruiésca a se mantui cu totu pretiulu de profetii cei falsi; si ca staruintisloru indreptate spre acesta aliantia a loru se dè atare espressione publica natiunale in catu poterile interesate se véda ca in ace'a s'a pusu pietr'a fontamentale la o atare potere, care se fia chiamata a servi de bulevardu aperatoriu pentru natiunile si libertatea Europei amenintiate de rusi si de germani.

„Indata ce maghiarii si romanii voru dechiara in principiu acesta aliantia, Franci'a, potericulu conducatoriu alu soiuriloru latine, nu va intardiá a aduce pre tapetu in tóta estensiunea cestiunea orientale, care nu se póte amaná, mai multu, si a mediuloci in totu modulu deslegarea ei.

„Analisarea mai pre largu a acestei deslegari, vomu impartesio in scurtu tempu, la momentulu aptu spre ace'a; sirurile acestea deocamdata se servésca numai de o admoniare atatu maghiriloru catu si romaniloru, ca in istori'a lumei li se va veni loru celu mai gloriosu locu, daca si voru onorésce bine missiunea, si nu se voru lasá a se conduce pre cale ratecita de a-

ceia cari pentru interese straine voiescu sei tiena in totu modulu departe unulu de altulu.

„Libertatea si nedependinti'a Europei eterna dela deslegarea cestiunei orientului, éra deslegarea cestiunei orientali in folosulu séu in dauu'a viitoriului si civilisatiunei popóreloru cari staruiescu dupa libertate, eterna dela conduit'a natiunei maghiare si a celei romane.“ „Conc.“

AUSTRI'A INFER. Vien'a 26 Iuliu. Asta séra sosesce domnitoriulu Moslimiloru la Vien'a, se facu pregatiri de primire, desi se dice ca vine incognito. Insemnatatea ce o póte avé o asemenea cercetare din partea Sultanului fiacare o intielege. Unu diurnalu vienesu vorbindu despre acésta intr'unu articulu de fondu dice in fine: „Sórtea nóstra este strinsu legata cu a-ceea a Sultanului, a Papei si alui Napoleonu III.“

De candu s'a deschisu senatulu imperialu s'au desbatutu multe proiecte de legi fórte liberale. Este de insemnatu, ca poporulu vienesu se arata cu cele ce se intempla in senatu multu séu mai pucinu nepasatoriu, si déca s'a interessatu ceva au fostu desbaterile despre concordatu. Acesta din urma si finantiele, bancrotulu de statu, care cobesce, éca discursulu de di alu vienesiloru.

Burs'a este neodihnita prin scirile ce le primesce. Atata s'a totu vorbitu de resboiu, ca adi mane va se erumpa si se vorbesce si acum, in catu lumea a inceputu a se dedá si a fi nepasatória facia cu sciri de aceste. Singura numai burs'a se mai influintiéza prin asemenea alarmari, ea este cum am dice barometrulu de temperatura politica. Scade si suie dupa cum se schimba si timpulu. —

— In 26 sosi sici Sultanulu si fù primitu de Mai. Se dimpreuna cu archiducii la cortes trenului si trasera cu óspele la Schönbrunn. Sultanulu s'a folositu de calatoria in Europ'a cu scopu de a introduce in imperiulu seu institutiunile civilisatiunii moderne. Ast'a o scriu diurnalele, ca eu fi fostu espresionea Sultanului fiindu cá óspe alu reginei in Londonu. —

— „Albin'a“ serie, ca senatulu imperialu e amanatu pe timpu neotaritu. — Impregiurarea, ca senatulu a respinsu propunerea pentru formarea unui ministeriu analogu la celu din Pest'a, lasa o umbra si pe viéti'a cestuilaltu. —

— In 26 Iuliu a repausatu in Bamberg fostulu rege Otto din Grecí'a. —

Cronica esterna.

ROMANI'A. Bucuresci 28 Iuliu. Sgomotulu despre schimbarea ministeriului si-a avutu sorgintea sa, finduca atatu scirile private sosite deadreptulu catu si diurnalulu „Romanulu“ repetiescu, ca d. presiedinte alu cabinetului si membru alu justitiei si-a datu demisiunea. Despre succesorele dsale inca nu se póte afirmá cu numele, care va fi, finduca se mai vorbesce si de Cogalniceanu. In totu casulu inse schimbarea va remané numai intre persóne, ér' nu si in principia.

M. Sa Domnitoriulu, dupa cum marturisescu chiarn si diurnalele Franciei, a fostu primitu in tóta calatori'a, ce o facù prin Moldov'a, cu caldura mare, renoindu simtiurile si alipirea poporului catra unu atare parente cu durere si devotatu pentru tiéra si pentru fericirea romaniloru. Nu scimu va fi adeverata, ce scrie „Fremdenblatt“ din Vien'a, cumca Domnitoriulu s'ar fi esprimatu in Moldov'a, ca are intentiunea a invitá pe fostii principi: Stirbei, Bibescu, Stordza si Cuza la Bucuresci, cá se se consulte cu ei, in ce chipu ar' puté da Romaniei unu regimu bunu cu strictetia de ordine, si resultatulu acestei consultari va fi apoi normativulu regimului si déca neci atunci nu si va poté castigá multiamirea poporului romanu, atunci vré a depune corón'a in manile poporului. Asta scire din urma trebue se fia o fictiune, finduca neci o partita nu se afla in Romani'a, care se nu fia insufletita de credintí'a si alipirea catra dinastia Domnitoriului, a carei stabilitate o doresce cu totii afara de straini cei ce se afla in soldulu inimiciloru tierei si se incérca a face disordine si a acitiá dusmanii intre poporu, pentrucá Romani'a se nu se póta consolidá si intari pana atunci, pana candu le va veni loru la socotéla a'si jucá cali pe sicsurile Romaniei infigundu pumnariulu in viéti'a natiunei romane, esploatandui astfeliu nestabilitatea si nesolidari tatea barbatiloru ei in favórea planuriloru loru, cumca neci unulu dintre prinsi nu si voru mai pune petiorulu pe pamentulu mecsicanu. A. V. Magnus.

Resolutiunea i fù: San Luis de Potosi 18 Iuniu 10 óre 10 min. sér'a. Lui Br. A. K. Magnus in Queretaro:

„Mi pare reu, ca cá responsu la telegramulu tramisu de eri trebue se ti spunu, ca dupa cum ti am spusu alaltaeri, presiedintele republicei nu e de parere, ca ar' fi cu putintia a dá pardonu lui Macsimilianu de Habsburg si acést'a din marea consideratiune a dreptatii si pentru necesitatea de a asecurá pe viitoriu pacea republicei. Sum cu deosebita consideratiune Dle Baronu servu plecatu

Lerdo de Tejada.

Dupa esecutarea condemnatiloru in 19 Iuniu guvernatorele din Metamoras dede mandatu a se trage clopotele si a se aruncá rachete de bucuria pentru acést'a osindire si in cetatea Mecsico tramise Juarez unu biletu de gratulatiune. — Intre hartiile imp. Macs, se afla unu testamentu, in care denumica in casu de mórte regenti pentru imperiu pe Teodosio Lanes, Jose Maria la Matea si Marquez in 20 Iuniu capitulá si captal'a Mecsicu. Se crede, ca se va da afara cadavrulu imp. Macsu.

Scirile mai prospete suna, ca Juarez voiesce a predá corpulu lui Macsimilianu si ca admiralulu austriacu Tegethoff a plecatu spre alu aduce. —

Acte in obiectulu mortii imp. Macsimilianu. Br. Magnus, solulu prusianu din statele unite, facuse in 10 Iuniu in numele celoru mai multi suverani si Europei, urmatoriulu protestu:

Catra Es. s'a Sennor Sebastiano Lerdo de Tejada.

Sosindu adi in Queretaro aflu, ca prinsii condemnati in 14 au suferitu in dumineca trecuta o morte in adeveru morala. Ver cine va consideră lucrulu asia, pentrucá dupace se tienea pregatiti pe deplinu la mórte, in diu'a acelea asteptara o óra intréga, cá se fia dusi la loculu dejustitiarii, candu deodata sosi mandatu telegraficu pentru amanarea esecutarii sentintiei. Moralitatea seculului nostru e cu multu mai umana, de catu cá se se concéda, cá dupace au suferitu infricosiat'a acést'a lupta de mórte se mai fia ér dusi si intralta di pentru a 2a óra la mórte. In numele omenimii si alu onórei te conjuru, cá se dai mandatu a li-se crutiá viéti'a. Repetiescu inca odata, ca sum incredintiatu, cumca Mai. S'a regele Prusiei, Domnulu meu si tóte capetele incoronate ale Europei, cari sunt legati cu legaturi de sange cu principele prisonieriu, fratele lui imp. Austriei, véra s'a regin'a Angliei, cumnatulu seu regele Belgiei si alte rudenii ale s'ale precum si regin'a Spaniei si regele Italiei si regele Svediei, voru d'a Es. s'ale dlui Senor De Benitto Juarez tóte garantiile posibile, cumca neci unulu dintre prinsi nu si voru mai pune petiorulu pe pamentulu mecsicanu.

A. V. Magnus.

Resolutiunea i fù: San Luis de Potosi 18 Iuniu 10 óre 10 min. sér'a. Lui Br. A. K. Magnus in Queretaro:

„Mi pare reu, ca cá responsu la telegramulu tramisu de eri trebue se ti spunu, ca dupa cum ti am spusu alaltaeri, presiedintele republicei nu e de parere, ca ar' fi cu putintia a dá pardonu lui Macsimilianu de Habsburg si acést'a din marea consideratiune a dreptatii si pentru necesitatea de a asecurá pe viitoriu pacea republicei. Sum cu deosebita consideratiune Dle Baronu servu plecatu

Lerdo de Tejada.

Dupa esecutarea condemnatiloru in 19 Iuniu guvernatorele din Metamoras dede mandatu a se trage clopotele si a se aruncá rachete de bucuria pentru acést'a osindire si in cetatea Mecsico tramise Juarez unu biletu de gratulatiune. — Intre hartiile imp. Macs, se afla unu testamentu, in care denumica in casu de mórte regenti pentru imperiu pe Teodosio Lanes, Jose Maria la Matea si Marquez in 20 Iuniu capitulá si captal'a Mecsicu. Se crede, ca se va da afara cadavrulu imp. Macsu.

Scirile mai prospete suna, ca Juarez voiesce a predá corpulu lui Macsimilianu si ca admiralulu austriacu Tegethoff a plecatu spre alu aduce. —

Literatura. „Archivu pentru filologia si istoria“ Nro VI. Acestu numeru cuprinde in sine: „forme antice romanesci in propusetiuni, in adverbia si in conjunctiuni“; „Column'a Traiana: Historia utriusque belli dacici“, table cerate (XI); „Corespondintie vechie si nóue“; si „Notitie diverse“. Se mai adaugu la elenchulu scriptioru din numerulu precedente unele publicate insinte de 1848, intre cari se afla din an. 1833 una poema bucolica 80 esita in Aiudu.

1834 psaltire cu litere latine tradusa din ebreesce de reposatulu pe positu ospitalaru **Teodoru Popu**, revediuta de editoriulu „Archivului“ Blasiu in 80 si alte scripte.

Nr. VII va aparé in 10 Augustu a. c. Importanti'a celoru cuprinse in Nr. acest'a o póte judecá numai celu ce'lu va ceti facundu si studiu din elu. —

In Romani'a in Galatiu a mai esitu la lumina unu diurnalu „Plebeulu“ in loculu fóstei fóie „Pres'a“. Pana acum esi numai Nr. 1 fara programu. E inse anunciata, ca va esí odata pe septemana, duminica, cu pretiulu pentru strainatate pe 3 luni 10 sfanti. Gerantu d. I. Florescu.

„Originea“, diuariu literariu, scientificu si religiosu, ese dumineca cu pretiu 28 lei pe 3 luni, suptu redactiunea d. George Pavloff. Ése in Iasi, de unde este datatu 1-ulu art. cu care ese in publicu, si care svatuiesce pe scriitori, cá se nu amestece politica in literatura. Ne-lucru vois si noi a consiliá pe d. Pavloff, cá in continuarea art. lui se mai adauga, ca fiindu pana mai eri literatur'a nóstra mare parte religiósa ne amortise cu totulu simtiulu nationalu; de acea se, consilieze cá romanii in politica necidecum se nu amestece si religiunea, ca atunci ne vomu perde nationea din causa'a religionaria, se consilieze, cá romanii se nu confundende nationalitatea cu religiunea cum ai confundá d. e. in literatur'a elementare terminstiunile avoie, viç, koff, avloff in locu de anu, escu, une; deci se consilieze, cá romanii se si faca si o literatura decsebita de economia politica, si orce voru scrie se scrie pentru a nutri si insaltia spiritulu nationalu romanu. —

„Adeverulu“, diurnalu politicu. Ese la lumina in Craiova sub responsabilitatea dlui Dem. Baukov. Abonamentulu pe 3 luni inlsintru 20 lei. „Adeverulu“ e trasu inaintea curtii de jurati pentru descoperirile adeverului in causa'a judecatii partinitórie alui Liebrecht. D. Emanuele Chinezu scrie desu in acestu diurnalu in sensulu adeverului. —

Literatur'a dramatica. **„Resvanu Voda“**, drama istorica in 5 acte in versuri de B. P. Hajdeu, a esitu acum si in editiunea a 2-a. Cá drama nationala in versuri, se consilera de adeverata tesaurn adausu la literatur'a romana. Se afla in librariile Socec et Comp. si Georgiu Ioanid. Pretiulu 4 sfanti. (?)

„Dacia“. Revolutiunile dela 1848, 1859, 1866 de Dem. M. Preda, brosiura mica procurabila cu $^1/_2$ sfantu.

Bele arte. Desteptarea Romaniei va esí intr'unu tablou lucratu de d. G. M. Tatarescu, care se va litografá in stabilimentele din Parisu. Se abonéza cu pretiulu de 1 galbenu.

☞ Localitatea de bolta „la Romana“ in Scheiu in Prunda sub Nr. 1390, precum si bolta la „Pipa mare“ din ulit'a Furcói in cas'a d. Kenyeres sub Nr. 1390, — unde este si trafic'a de tabacu si sare, — sunt de inchiriatu pe 3 ani. Deslucire va dá negutiatorulu Ioane I. Petricu din boll'a din urma. 1—3 g.

Cursurile la bursa in 29 Iuliu 1867 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	6 fl. 7 cr. v.
Augsburg	—	—	124 „ 50 „
London	—	—	127 „ 40 „
Imprumutulu nationalu		—	57 — „
Obligatiile metalice vechi de 5 %		59	„ 50 „
Actiile bancului	—	—	699 „ — „
„ creditului	—	—	179 „ 40 „

Obligatiile transilvane ale desarcinarii pamentului in 27. Iuliu 1867:

Bani 65 — — Marfa 66 —.

Redactoru respundietoru
JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
JOANE GÖTT si fiiu HENRICU.